

YRITTÄJYYTTÄ PAIKALLISIIN OPETUSSUUNNITELMIIN

Yrittäjyys on entistä vahvemmin mukana uudistuvissa opetussuunnitelmissa. Tähän materiaaliin on koottu taustatietoa ja näkökulmia yrittäjille ja paikallisyhdistyksille, jotka osallistuvat paikalliseen opetussuunnitelmatyöhön.

Suomen Yrittäjät on vaikuttanut vahvasti perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteiden valtakunnallisiin sisältöihin. Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa paikallinen opetussuunnitelmatyö tehdään vuoden 2015 ja kevään 2016 aikana. Lisäksi Suomen Yrittäjät teki talvella 2015 yhteistyössä ammattikorkeakoulujen kanssa ”Ammattikorkeakoulujen yrittäjyysuositukset”.

Opetussuunnitelmat otetaan käyttöön 1.8.2016. Ammatillisen peruskoulutuksen uudet tutkintojen perusteet otetaan käyttöön 1.8.2015.

Tässä oppaassa kerrotaan tiivistetysti koulutuksen sisällöistä erityisesti yrittäjyyden ja työelämän näkökulmista. Lisäksi annetaan yrittäjille vinkkejä paikalliseen yhteistyöhön oppilaitosten kanssa niin työelämälähtöisen opetuksen suunnitteluun kuin toteutukseenkin.

Lisää yrittäjämäisiä valmiuksia

Työelämä on tulevien vuosien aikana suuressa muutoksessa. Ammatteja häviää ja uusia syntyy muun muassa digitalisoitumisen, robotisoitumisen, kansainvälistyminen ja demografisten muutosten myötä.

Opiskelijoiden yrittäjämäisten valmiuksien kehittyminen osana oppimisprosessia on tärkeää kaikilla kouluasteilla.

Laadukkaan ja pitkäjänteisen yrittäjyyskasvatuksen kautta nuoret saavat valmiuksia jatko-opintoja, työelämää ja yrittäjyyttä varten ja nuorten yrittäjyysasenteet sekä yrittäjämäinen toimintatapa vahvistuu.

Uuden yrittäjyyden perustaa voidaan vahvistaa opettamalla yrittäjämäistä asennetta, yrittäjyysosaamista sekä yrittäjyyteen liittyviä taitoja. Erityisesti ammatillisessa ja korkeasteen koulutuksessa opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuus saada kokemusta yritystoiminnan perustamisesta ja johtamisesta osana opintoja.

Yritysten ja oppilaitosten yhteistyö varmistaa sen, että koulutussisällöt vastaavat tulevaisuuden työelämän tarpeita. Uusin tutkittu tieto on silloin hyödynnettävissä yritysten menestykseksi.

Yrittäjyyskasvatus kouluissa ja oppilaitoksissa

Yrittäjyyskasvatus on yrittäjyyttä ammatinharjoittamisena huomattavasti laajempi käsite. Se pitää sisällään aktiivisen ja oma-aloitteisen yksilön, yrittäjämäisen oppimisympäristön, koulutuksen ja yrittäjyyttä tukevan toimintaverkoston.

Yrittäjyyskasvatuksen tuloksena syntyy yritteliäisyyttä kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Koulutuksen ja kasvatuksen tehtävä on tukea yrittäjyyden kehittymistä toimintatavaksi, jossa asenne, tahto ja halu toimia yhdistyvät tietoihin ja korkeaan osaamiseen. Yrittäjyyskasvatus käsitteenä kattaa myös yrittäjyyskoulutuksen.

Yleissivistävässä koulutuksessa korostetaan myönteisiä asenteita, yrittäjyyteen liittyviä perustietoja ja -taitoja sekä yrittäjämäistä toimintatapaa. Toisella asteella ja korkeasteella osaamista syvennetään ja mukaan tulevat myös yritystoimintaan liittyvät valmiudet. Yrittäjämäinen toimintakulttuuri ja toimintatapa toteutuvat parhaimmillaan yhteistyössä toimintaympäristön kanssa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009.)

Alueellisesti yrittäjyyskasvatuksella on useita merkityksiä:

- nuorten kasvu yrittäjämäiseen toimintaan ja yrittäjyyteen kaikilla kouluasteilla
- ammattitaitoisen työvoiman turvaaminen
- alueen elinvoimaisuuden säilyttäminen.

Opetussuunnitelmat ja tutkintojen perusteet

Opetushallitus laatii opetussuunnitelmien perusteet perusasteelle ja lukiokoulutukseen sekä tutkintojen perusteet ammatilliseen peruskoulutukseen. Taustalla ovat valtioneuvoston asetukset sekä tuntijakopäätökset. Paikallinen opetussuunnitelma tehdään opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallistason tehtävänä on tarkempi suunnittelu, resursointi ja opetuksen toteutus. Usein oppilaitokset tekevät koulukohtaisen opetussuunnitelman.

Opetussuunnitelma on suunnitelma siitä, mitä ja miten koulussa opetetaan. Opetussuunnitelma on opettajan pedagogisen suunnittelun ohje, siinä kuvataan opetuksen tavoitteet ja arvioinnin perusteet ja se toimii ohjeena oppimateriaalien laatimiselle.

Perusasteella uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön syksyllä 2016, ammatillisessa peruskoulutuksessa syksyllä 2015 alkaen ja lukiossa syksyllä 2016. Käyttöönottoa on edeltänyt usean vuoden suunnittelutyö. Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteiden uudistustyössä on otettu huomioon yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavan osaamisen ja sivistyksen sisällön muuttuminen.

Yrittäjyyden näkökulma esiin alueiden opetussuunnitelmiin - ideoita paikallisyhdistyksille

1. Yhteistyön tarjoaminen alueen oppilaitoksille

Opetussuunnitelmia laaditaan paikoittain uudella tavalla verkostoyhteistyössä ja yrittäjät voivat luontevasti tarjota tähän työskentelyyn yrittäjän näkökulman. Alueet ja oppilaitokset etenevät opetussuunnitelmatyössä eri tavoin ja eri tahtiin.

Yrittäjien ei tarvitse olla opetussuunnitelmatyön, koulutuksen tai opetuksen asiantuntijoita. Koulu opastaa opetussuunnitelman muutoksista ja yhteistyökumppaneiden rooleista sekä odotuksista yrittäjiä kohtaan.

2. Yrittäjyyden näkökulma opetussuunnitelmaan

Yrittäjien tärkeä anti on antaa yrittäjyyden näkökulma opetettaviin aineisiin ja koulun toimintaan, sekä kertoa miltä työn alla oleva opetussuunnitelma ja sen tavoitteet näyttävät yrittäjän näkökulmasta. On tärkeää välittää kouluun, millaista osaamista yhteiskunnassa, työelämässä ja alueella tarvitaan tulevaisuudessa.

Suomen Yrittäjät on ollut mukana laatimassa Opetus- ja kulttuuriministeriön yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivoja. Näitä suosituksia päivitetään parhaillaan. Suuntaviivoihin on tiivistetty eri kouluasteiden painopisteitä yrittäjyyden edistämiseksi oppilaitoksissa.

<http://bit.ly/1RprGbb>

Lisäksi YES -verkoston laatimat alueelliset yrittäjyyskasvatuksen strategiat antavat yhteisesti suunniteltuja ajatuksia esimerkiksi siitä, mitä asioita paikallisiin opetussuunnitelmiin on hyvä saada näkyviin. <http://www.yes-keskus.fi/materiaalit-ja-toimintamallit/>.

3. Yrittäjyys tutuksi uravaihtoehtona

Kun lapset ja nuoret tutustuvat erilaisiin ammatteihin ja työn tekemisen muotoihin, tulisi yrittäjyys tuoda esille yhtenä tulevaisuuden vaihtoehtona. Nuoria voidaan myös tukea uravalinnoissa antamalla mahdollisuus tutustua alueen yrityksiin, ammatteihin ja yrittäjyyteen.

4. Konkreettista yhdessä tekemistä

Opetussuunnitelmatyössä on tärkeä miettiä, kuinka yrittäjät ovat mukana kun opetussuunnitelma otetaan käyttöön. On hyvä pohtia, millaista konkreettista yhteistyötä yrittäjät voivat tehdä oppilaitoksen kanssa ja mikä on yhteistyön tavoite. Hyvin suunniteltu ja laadukkaasti toteutettu yhteistyö kehittää alueen ja oppilaitoksen yrittäjyyskasvatusta myös pidemmällä aikajänteellä.

Ideoita yritysten ja koulujen käytännön yhteistyöhön: <http://bit.ly/1HNiPf3>

5. Askelmerkkejä yhteistyölle

Yhteistyölle on hyvä laatia askelmerkit, jotta varmistetaan, että yhteistyö opetussuunnitelman toteuttamiseksi on systemaattista ja kehittyvää.

Paikallisyhdistyksessä voi olla nimetty yrittäjyyskasvatuksen vastaava, joka toimii yhteyshenkilönä kouluihin, yrittäjiin sekä alueelliseen YES -toimijaan. Lisäksi yrittäjyyskasvatus voidaan sijoittaa osaksi paikallisyhdistyksen vuosisuunnitelmaa. Yrittäjyyskasvatuksen yhteistyölle voidaan laatia myös yhteinen vuosisuunnitelma oppilaitoksen tai alueen opetus-toimen kanssa.

TEKOJA
YRITTÄJYYDEN
PUOLESTA!

Yrittäjyys opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteissa

Alle on koottu yrittäjyyden sisällöt perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteissa sekä ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnon perusteissa.

YRITTÄJYYS PERUSOPETUKSESSA

Yrittäjyys on kirjattu yhdeksi perusopetuksen tavoitteeksi. Opetuksen tulee vahvistaa oppilaiden kansalaisvalmiuksia ja tietoja työelämästä ja yrittäjyydestä. (Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 2 luvun 3 §.)

Oppimisen tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Perusopetuksessa yrittäjyys työelämätaidot ja yrittäjyys on yksi laaja-alaisen osaamisen osa.

Kuva 1. Laaja-alaisen osaamisen taidot perusopetuksessa (www.oph.fi/ops2016)

Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan.
- Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä.

- Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen omantyöuran kannalta.
- Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjäyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulutyössä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.
- Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta.
- Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti.
- Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja.
- Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen.

Työelämätaidot ja yrittäjäyys vuosiluokilla 1 -2

- Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa.
- Oppilaita ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa.
- Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona.
- Oppilaita rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen.
- Oppilaita opastetaan tutustumaan eri ammatteihin koulussa ja koulun ulkopuolella ja ymmärtämään niiden ja yleensä työn merkitys yhteiskunnassa, erityisesti perheiden arjen ja toimeentulon kannalta. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä.

Työelämätaidot ja yrittäjäyys vuosiluokilla 3 - 6

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.

- Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.
- Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammatteista ja toisten hyväksi toimimisesta: Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteistyöhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissovittelu tai tukioppilaana toimiminen.
- Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys vuosiluokilla 7 - 9

- Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja.
- Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa: Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa.
- Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun: Oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, www.oph.fi/ops2016.)

YRITTÄJYYS LUKIOKOULUTUKSESSA (LUONNOS)

Lukiokoulutuksen yhtenä tavoitteena on kehittää opiskelijan jatko-opinto-, työelämä- yrittäjä- ja yhteiskuntavalmiuksia (Valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta 2 luvun 3 §). Lukion opetussuunnitelman uudistamistyössä päivitetään nykyisiä perusteita. Lukiokoulutuksessa yrittäjäyys näkyy aihekokonaisuudessa ”Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjäyys ja työelämä”.

Lukio-koulutuksen valmiit perusteet julkaistaan syksyllä 2015.

Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjäyys ja työelämä lukiokoulutuksessa

Aihekokonaisuuden tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden tahtoa ja taitoa toimia aktiivisina kansalaisina sekä lisätä heidän työn, työelämän ja yrittäjäyden tuntemustaan.

Aihekokonaisuus antaa opiskelijoille oppimiskokemuksia, jotka kannustavat aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ja tietoperustaiseen kriittisyyteen. Osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset ja niiden reflektointi ovat aihekokonaisuuden keskeistä sisältöä.

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kansalaisyhteiskunnan toimintaperiaatteita, analysoi yhteiskunnallisia kysymyksiä ja laajentaa työelämän tuntemustaan
- oppii ymmärtämään työelämän ja yrittäjäyden lähtökohtia sekä perehtyy yrittäjäyden ja työn tekemisen eri muotoihin, talouden toimintaperiaatteisiin ja tulevaisuuden näkymiin
- saa kokemuksia toimijuudesta kansalaisyhteiskunnassa sekä työ- ja yritys-elämässä sekä löytää omia kiinnostuksen kohteita, toimintatapoja ja -kanavia
- kehittää ja käyttää kansalaisyhteiskunnan sekä työelämän edellyttämiä taitojaan kuten kieli-, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja
- osaa käyttää sananvapauttaan sekä analysoida ajankohtaisten esimerkkien valossa vastuullisen sananvapauden rajoja
- harjaantuu suunnittelemaan omaa toimintaansa, oppii ennakoivaa ajattelua ja tilannearviointia sekä ottamaan kohtuullisia riskejä ja kestämään myös epäonnistumista ja pettymyksiä
- rohkaistuu ideoimaan, tekemään aloitteita, käynnistämään keskusteluita ja vaikuttamaan eri yhteisöissä
- tunnistaa omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä osaa tehdä opintoihin ja työhön liittyvät valintansa harkiten.

Elinkeino- ja työelämän sekä yrittäjäyden tuntemusta opiskelijat rakentavat perehtymällä näihin elämäalueisiin käytännössä ja erilaisten tietolähteiden avulla. Harjoitusyritystoiminta sekä yritysten, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa tehtävät yhteiset projektit voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta. (Lukion opetussuunnitelman perusteet, luonnos 14.4.2015. <http://bit.ly/1H7p6TL>.)

YRITTÄJYYS AMMATILLISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

Uusissa tutkintojen perusteissa on vahvistettu yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavan osaamisen näkökulmaa ja yrittäjyys ja yritystoiminta ovat entistä vahvemmin mukana. Koulutuksen tarkoituksena on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin sekä edistää työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista (Laki ammatillisesta koulutuksesta, 1 luvun 2 §).

Tutkintojen ja tutkinnon osien laajuus määräytyy osaamisen laajuuden mukaan osaamispiteinä. Perustutkinnot ovat laajuudeltaan 180 osaamispistettä (osp). Tutkinnon perusteen valinnaisuutta on lisätty ja koulutuksen järjestäjällä on entistä laajemmat mahdollisuudet räätälöidä koulutusta alueellisen ja paikallisen työelämän tarpeisiin sekä tarjota opiskelijoille yksilöllisiä ja joustavia opintopolkuja.

Yrittäjyysosaaminen on uusissa tutkinnon perusteissa entistä vahvemmin ja selkeämmin mukana

- Yrittäjyysosaaminen sisältyy tutkinnon perusteen yhteisiin tutkinnon osiin:
  - Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen:
    - Yrittäjyys ja yritystoiminta
    - Työelämätaidot
- Yrittäjyysosaaminen sisältyy ammatillisiin tutkinnon osiin valinnaisina tutkinnon osina:
  - ”Yritystoiminnan suunnittelu” (15 osp) sekä ”Yrityksessä toimiminen” (15 osp)
  - Sisältyy myös joihinkin ammatillisiin tutkinnon osiin osaamisina ”Osaamisen tuoteistamismahdollisuudet” sekä ”Yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien arviointi”.
- Yrittäjyys on osa elinikäisen oppimisen avaintaitoja.

Yhteiset tutkinnot osat: Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen

Yrittäjyys ja yritystoiminta: pakolliset osaamistavoitteet (1osp)

- Osaa arvioida ja tunnistaa oman osaamisensa ja omat vahvuutensa
- Osaa ideoida omaa liikeideaa ja sen kehittämismahdollisuuksia
- Osaa arvioida mahdollisuuksiaan ryhtyä yrittäjäksi
- Osaa selvittää omia ammatillisia verkostojaan
- Osaa tunnistaa kannattavan liiketoiminnan periaatteet
- Osaa arvioida oman yrittäjyyden ja yritystoiminnan merkitystä omalle hyvinvoinnilleen ja Suomen kansantaloudelle

Yrittäjyys ja yritystoiminta: valinnaiset osaamistavoitteet (3 osp)

- Osaa kartoittaa oman alan yritystoiminnan kehittämistarpeita
- Osaa selvittää oman liiketoiminnan tuloksellisuuden ja oman työpanoksen vaikutuksen siihen toteuttamalla pienen projektin
- Osaa tehdä kehittämis ehdotuksia uusista toimintatavoista ja muuttaa omaa toimintaansa
- Osaa suunnitella omaa toimintaansa ja ajankäyttöään

Työelämätaidot: Pakolliset osaamistavoitteet (1 osp)

- osaa hakea itselleen työpaikkaa
- osaa kuvata työsopimusjärjestelmää ja työsopimuksen keskeiset asiat

- osaa perehtyä työpaikan toimintaan ja työtehtäviin sekä huolehtia työturvallisuudesta
- osaa työskennellä työpaikassa ja kehittää osaamistaan.

Työelämätaidot: Valinnaiset osaamistavoitteet (3 osp)

- osaa edistää työyhteisön ilmapiiriä ja henkilöstön osallisuutta
- osaa toimia työpaikan eri tehtävissä
- osaa osaltaan vastata työpaikan työtehtävien etenemisestä ja työn laadusta sekä näiden kehittämisestä
- osaa kehittää omaa osaamistaan
- osaa hakea työtä kansainvälisiltä työmarkkinoilta ja erityisesti EU-maista.

Ammatilliset tutkinnon osat**Yritystoiminnan suunnittelu (valinnainen)**

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- Arvioida oman osaamisensa tuotteistamista tai markkinoilla olevaa liiketoimintamahdollisuutta
- Selvittää perustettavan yrityksen liiketoimintaympäristöä ja kilpailutilannetta
- Esittää liikeidean ja yritysmuodon
- Laatia yritykselle liiketoimintasuunnitelman
- Laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat

Yrityksessä toimiminen (valinnainen)

Opiskelija osaa

- arvioida oman alan tarjontaa ja uusien asiakkaiden löytymistä tuotteistamisen lähtökohdista
- täsmentää taloudellisesti kannattavan liikeidean ja kehittää toiminta-ajatuksen
- suunnitella yrityksen toimintaa tavoitteellisesti ja asiakaslähtöisesti
- tehdä yrityksen toimintaan liittyviä työtehtäviä
- hankkia yhteistyökumppaneita ja rakentaa liiketoiminnan edellyttämiä verkostoja
- esitellä yrityksen toimintaa erilaisissa tilanteissa
- käyttää toiminnassaan apuna tieto- ja viestintätekniikkaa
- toimia yrityksessä osana ryhmää, mutta kykenee myös itsenäiseen toimintaan ja päätöksentekoon
- arvioida yrityksen kehittämistarpeita.

Aloitekyky ja yrittäjyys osana elinikäisen oppimisen avaintaitoja

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukseen ja yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteisiin sekä niiden arviointikriteereihin. Avaintaitojen tavoitteena on tukea sellaisen osaamisen kehittymistä, jota tarvitaan jatkuvasa oppimisessa, työelämän tilanteissa selviytymisessä ja tulevaisuuden uusissa haasteissa.

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja edistää toiminnallaan tavoitteiden saavuttamista. Hän toimii aloitteellisesti ja asiakaslähtöisesti työntekijänä ja/tai yrittäjänä. Hän suunnittelee toimintaansa ja työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän toimii taloudellisesti ja tuloksellisesti ja johtaa itseään. Hän mitoittaa oman työnsä tavoitteiden mukaan.

Myös muut elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältävät taitoja, jotka ovat yritystoiminnassa ja yrittäjämäisessä toimintatavassa olennaisia. (Ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnonperusteet, www.oph.fi/ammattillisetperustutkinnot.)

YRITTÄJYYS AMMATTIKORKEAKOULUISSA

Yrittäjämäisen toiminnan edistäminen on kaikkeen ammattikorkeakouluopetukseen ja -oppimiseen liittyvä toimintatapa, menetelmä ja metodi. Se on keskeinen osa ammattikorkeakoulujen toimintaa.

Innovatiivisuus, riskien arviointi ja rohkeus kokeilla muodostavat yrittäjämäisen toiminnan ytimen. Yrittäjän ominaisuuksiin kuuluu myös vastuun ottaminen ja kurinalainen tekeminen, jotta ideat, uusi osaaminen ja toimintamallit sekä liikeideat saadaan vietyä käytäntöön.

- Yrittäjyys on uutta luovaa innovatiivista toimintaa, jossa ideasta kehitetään kannattava ratkaisu.
- Yrittäjyys on innovaatioihin liittyvän riskin hallintaa ja osaamisen kautta aikaan saatua rohkeutta tarttua mahdollisuuteen.
- Yrittäjyys on aktiivisuutta ja kykyä koota vaadittavan toiminnan henkiset ja aineelliset resurssit kannattavan toiminnan aikaansaamiseksi.

Yrittäjyyttä tulee siis tarkastella koko korkeakoulua koskevana, tulostavoitteiden saavuttamista tukevana teemana, joka huomioidaan ammattikorkeakoulun strategiaa uudistettaessa tai päivitettäessä.

Yrittäjyyden edistämisen eteen tehdään paljon työtä, mutta tarkoituksenmukaisten mittareiden kehittäminen yrittäjyyden edistämisen arviointiin on osoittautunut haastavaksi. Ammattikorkeakoulujen on tärkeää tiedottaa omista toimenpiteistään ja tuloksistaan, jotta ammattikorkeakoulujen keskeinen rooli yrittäjyyden vaikuttavuuden edistämässä saadaan näkyväksi.

Lisätietoa löydät Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (ARENE) ja Suomen Yrittäjien laatimista yrittäjyys suosituksista. Suositukset sisältävät näkökulmia uuteen yrittäjyyteen, yrittäjien osaamisen sekä yrittäjyysosaamisen kehittämiseen, asiantuntevan ja ammattitaitoisen työvoiman kouluttamiseen sekä yritysten uudistumis- ja kilpailukykyyn lisäämiseen.

<http://bit.ly/1HzlI49>

Lähteet ja lisätiedot

www.oph.fi

www.okm.fi

www.yrittajat.fi

www.yesverkosto.fi

www.arene.fi